

Proč je rozumné, aby vláda odmítla pozdní konec uhlí 2038 a stanovila rychlejší odklon

Vláda bude v pondělí 24. května rozhodovat o termínu konce spalování uhlí. Na stole jsou dvě možnosti: 2033 a 2038. Z následujících důvodů **považujeme za výhodnější variantu 2033 (a ještě výhodnější 2030):**

- Kvůli změně klimatu bychom měli podle vědců opustit spalování uhlí do roku 2031
- Česká republika je 8. největší vývozce elektřiny na světě. 30 % uhelných elektráren bychom mohli zavřít, aniž by to mělo jakýkoliv vliv na energetickou bezpečnost ČR - pouze bychom měli vyrovnanou bilanci.
- Uhelná komise doložila, že energetika ČR bude bez uhlí v roce 2033 fungovat a bude dostatek elektřiny i tepla, pokud budou bezodkladně zahájeny práce na nahrazení uhlí bezemisními a nízkoemisními zdroji
- Odkládání konce uhlí v ČR až na rok 2038 (a žádné plánované odstavení uhelných elektráren ve dvacátých letech) je naopak spojeno s rizikem sociálního a energetického “nárazu do zdi” kolem roku 2030, kdy přestane být většina uhelných elektráren v ČR a Německu bez státních dotací konkurenceschopná.
- Rychlejší útlum uhlí odpovídá ekonomickému trendu a je bezpečnější cestou k transformaci energetiky.
- Rychlejší útlum uhlí dává větší jistotu horníkům i zaměstnancům v energetice a místním lidem v uhelných krajích ohledně jejich budoucnosti.
- Čerpání EU fondů na spravedlivou transformaci bude možné nyní v příštích 7 až 10 letech. Naopak regiony bez jasného a rychlého plánu na odklon od uhlí mohou mít s čerpáním problém.
- Odklon od uhlí probíhá v celé Evropě a čím dál více států plánuje uhelné phase-outy.

Podrobná argumentace:

Kvůli změně klimatu musíme opustit uhlí co nejdříve. Konec spalování uhlí v roce 2033 se blíží propočtům, které ukazují že by vyspělé země měly s uhlím končit v roce 2031, aby bylo možné splnit globální klimatické cíle¹ stanovené Pařížskou klimatickou dohodou. Rok 2038 je naproti tomu později, než by s uhlím měly skončit i země rozvojové, které potřebují čas do roku 2037. Čísla jsou odvozena od celkového uhlíkového rozpočtu - tedy kolik emisí ještě můžeme vypustit, aby globální růst teploty nepřesáhl cíle dané Pařížskou klimatickou dohodou.

Spalování uhlí škodí zdraví. Kvůli znečištění ovzduší v ČR předčasně každý rok zemře 10 000 lidí². Zdroji znečištění v celé ČR jsou lokální topeniště (zejména ta na uhlí, produkují 98 % rakovinotvorných látek a jsou jedním z hlavních zdrojů prachu), uhelné elektrárny a teplárny (hlavní zdroj látek, z nichž vzniká prach až v ovzduší, a látek, z nichž vzniká přízemní ozon, a také hlavní zdroj rtuti a oxidu uhličitého), doprava a průmyslu. ČR patří paradoxně i do desítky zemí, které nejvíce přispívají ke znečištění Baltského moře rtutí, sice daleko méně než Polsko či Německo, avšak je jediným znečišťovatelem, který neleží přímo u moře³. K co nejrychlejšímu konci uhlí vyzvala vládu také iniciativa lékařů a zdravotníků Za zdravé srdce Evropy⁴.

Česká republika v posledních 10 letech vyvážela téměř stejné množství elektřiny, jako spotřebují všechny české domácnosti. Konkrétně v letech 2009 až 2019 činilo saldo exportu elektřiny z ČR podle statistik Energetického regulačního úřadu 146 TWh, zatímco domácnosti za stejné období spotřebovaly 162 TWh⁵. ČR se tak v roce 2019 stala osmým největším čistým vývozcem elektřiny na světě v absolutních číslech⁶. Údajně hrozícím nedostatkem elektřiny přitom uhelná a jaderná lobby úspěšně straší českou vládu i veřejnost už od devadesátých let. Ve skutečnosti by Česká republika mohla třetinu uhelných elektráren zavřít hned, aniž by to mělo jakýkoliv vliv na energetickou bezpečnost ČR - jediným důsledkem by byla vyvážená exportní bilance. Uhelná komise ani ministr Havlíček bohužel žádný scénář počítající s rychlým útlumem exportu (a s ním souvisejícím rychlým začátkem útlumu uhlí) nenavrhuje. Ignoruje tak pomyslné nejniž visící ovoce, které má ve snižování emisí a závislosti na fosilních palivech ČR k dispozici.

---

¹ <https://climateanalytics.org/briefings/coal-phase-out/>

² Air Quality in Europe 2019 - str. 68 zde:

<https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2019>

³ https://emep.int/publ/helcom/2017/Chapter5_mercury_1.pdf

⁴ <https://www.zazdravesrdce.cz/>

⁵ <https://www.eru.cz/cs/zpravy-o-provozu-elektrizacni-soustavy#2019>

⁶ <https://knoema.com/atlas/topics/Energy/Electricity/Electricity-exports>

Energetika ČR bude bez uhlí v roce 2033 fungovat a bude dostatek elektřiny i tepla, pokud budou bezodkladně zahájeny práce na nahrazení uhlí bezemisními a nízkoemisními zdroji. Obě varianty (2033 i 2038) propočítal ČEPS z hlediska fungování elektrické sítě ČR⁷. K dispozici jsou však i modely, které ukazují, že zvládnutelný je odchod od uhlí v roce 2030⁸. V každém případě je řešením rozvoj obnovitelných zdrojů energie a posílení výroby energie ze zemního plynu a akumulace energie. Podmínkou ukončení výroby z uhlí také není výstavba nového jaderného reaktoru v Dukovanech, (už proto, že ve variantě 2033 se s ním samozřejmě ještě nepočítá). Fakticky by nový blok jaderné elektrárny sloužil jako náhrady bloků stávajících.

Není přitom nutné jít cestou výstavby velkých plynových elektráren, lepší je soustředit se na společnou výrobu elektřiny a tepla, které se bude muset vyrábět každopádně. Zde je obrovská příležitost pro efektivní využití paliva. Teplárny budou muset uhlí opustit do roku 2030, ne kvůli závěrům Uhelné komise, ale kvůli klesající konkurenceschopnosti uhlí oproti jiným palivům. Pokud zároveň bude sektor teplárenství (kde dnes převažuje hnědé uhlí) transformován správně, dojde k výraznému růstu produkce elektřiny navázané na srovnatelnou nebo nižší výrobu tepla oproti současnosti.

Rychlejší útlum uhlí odpovídá ekonomickému trendu a je bezpečnější cestou k transformaci energetiky. Odkládání konce uhlí v ČR až na rok 2038 (a žádné plánované odstavení uhelných elektráren ve dvacátých letech) je naopak spojeno s rizikem sociálního a energetického “nárazu do zdi” kolem roku 2030, kdy přestane být většina uhelných elektráren v ČR a Německu bez státních dotací konkurenceschopná. Renomovaná konzultační společnost Bloomberg New Energy Finance (BNEF) spočítala, že takové zvýšení evropského cíle pro emise zvedne cenu povolenky do roku 2024 na 45 EUR/tCO₂ a do 2030 již na 80 EUR. V této situaci je dle propočtů BNEF ekonomicky optimální odstavit uhelné zdroje v České republice do roku 2030 a většinu již do roku 2025⁹.

Uhelná komise ovšem počítala s 30 EUR/tCO₂ v roce 2030. Už nyní je přes 50 Eur¹⁰. Pokud vláda naplánuje konec uhlí za 17 let (a podle toho bude počítat s rušením

---

7

http://zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2020/12/Podklad-na-jedn%C3%A1n%C3%AD-UK-s-ohledem-modelov%C3%A1n%C3%AD-2020-po-p%C5%99ipom%C3%ADnk%C3%A1ch_2020_11_19.pdf

⁸ <https://faktaoklimatu.cz/studie/2020-scenar-ember>

9

<https://assets.bbhub.io/professional/sites/24/BloombergNEF-Decarbonization-of-Eastern-Europe%E2%80%99s-Energy-Mix-Key-to-Higher-EU-Climate-Goals-Nov-2020.pdf>

¹⁰ <https://ember-climate.org/data/carbon-price-viewer/>

pracovních míst či náhradou uhlí) a on nastane za 10 let, dojde k problémům. Těžba černého uhlí u nás každopádně končí dříve a nopak s využíváním černého uhlí (koku) pro redukci železné rudy se nadále počítá (například v Třineckých železárnách), konec spalování uhlí se na něj nevztahuje.

Rychlejší útlum uhlí dává větší jistotu horníkům i zaměstnancům v energetice a místním lidem v uhelných krajích ohledně jejich budoucnosti. Ekonomický výhled spalování uhlí je maximálně 10 let. Naznačuje to i vývoj minulých let a měsíců v OKD či Sokolovské uhelné (které má zásoby uhlí do roku 2040, ale už přestala počítat s jejich využitím a těžbou po roce 2030). Je proto rozhodně zodpovědnější počítat se zánikem pracovních míst dříve a směřovat opatření pro vznik nových pracovních míst, zajištění rekvalifikací či důstojného přechodu do důchodu k roku 2033. Bylo by nezodpovědné počítat s existencí pracovních míst na dobu, kdy už nebudou existovat vinou vývoje na trhu.

Čerpání EU fondů na spravedlivou transformaci bude možné nyní v příštích 7 až 10 letech. Peníze z EU na transformaci energetiky a uhelných regionů (Modernizační fond, Fond pro spravedlivou transformaci) budou k dispozici nyní, do roku 2027 či 2030. K tomu se přidává ještě Fond obnovy. Pokud vláda vyšle signál, že uhlí bude do roku 2038, tak se sníží motivace řešit transformaci nyní dostupnými penězi, bude ohroženo jejich efektivní čerpání a zbytečně se nerealizují projekty, které by tvořily pracovní místa a pomáhaly oživení krajů. V rámci kauzy rozšiřování polského uhelného dolu Turów varovala Evropská komise 23. března 2021, že *"Je třeba poznamenat, že oblastí, kde se přechod neplánuje nebo se uskuteční po roce 2030, a tedy za časovým rámcem definovaným v nařízení o Just Transition Fund, nelze prostřednictvím JTF podporovat."*

Plány strategické většinově státní firmy ČEZ směřují k bezuhlíkové energetice a státní firma OKD končí s těžbou uhlí. Sokolovská uhelná už připravuje svoji transformaci na dobu pouhelnou. Klíčový zaměstnavatel - Škoda Auto - má závazek dosažení klimatické neutrality do roku 2025, ocelárna Liberty Steel v roce 2030. Naopak druhý největší hráč v těžbě a spalování uhlí (Sev.en Energy Pavla Tykače) hledá cesty, jak uhlí provozovat déle, nebo dostat kompenzace. Usnesení Uhlé komise doporučující rok 2038 se dá - jak upozornil zástupce MF ČR - vnímat tak, že stát garantuje podmínky pro spalování uhlí do roku 2038. To by znamenalo velkou zátěž pro veřejné rozpočty.

Odklon od uhlí probíhá v celé Evropě a čím dál více států plánuje uhelné phase-outy¹¹. 3 státy EU s uhlím již skončily v posledních pěti letech: Belgie v roce 2016, Švédsko a Rakousko v roce 2020. 11 států má termín konce uhlí stanoven. Letos plánují uhelný phase-out v Portugalsku, příští rok ve Francii, v roce 2024 v Británii a 2025 v Itálii. Řecko má stanovený termín konce uhlí na rok 2028, Finsko a Nizozemí na 2029, Dánsko, Slovensko a Maďarsko na rok 2030. Německo zvolilo termín 2038, ale pokud to bude možné, skončí už v roce 2035. Ve Slovinsku, Španělsku a České republice aktuálně probíhá debata. Ve čtyřech státech už uhlí nevyužívají dlouho.(Norsko a Pobaltí).

Jak to může vláda řešit?

V této fázi by měla vláda zejména schválit zkrácení termínu konce spalování uhlí na rok 2033. A zároveň pověřit příslušné členy vlády přípravou tzv. emergency scénáře (konec uhlí z ekonomických důvodů před rokem 2030), přípravou podrobného harmonogramu útlumu pro jednotlivé typy uhelných zdrojů (elektrárny, teplárny atd.) a přípravou opatření pro sociální zajištění lidí, kteří budou útlumu uhlí postižení, včetně výsluhových příspěvků pro všechny zaměstnance společností těžících a spalujících uhlí, kteří v důsledku uhelného phase-outu přijdou o práci.

Více informací:

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA a bývalý člen Uhlé komise, mob: 723 559 495, e-mail: jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

Jan Rovenský, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR a bývalý člen Uhlé komise, mob: 734 620 844, e-mail: jan.rovensky@greenpeace.org

---

¹¹ <https://beyond-coal.eu/coal-exit-tracker/?type=maps&layer=4>